

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВОТА ПРЕЗ 2015 ГОДИНА

Доходи на домакинствата

През 2015 г. годишният общ доход средно на лице от домакинство е 4 953 лв. и нараства с 2.9% спрямо 2014 година. За последните 12 години общият доход средно на лице от домакинство нараства близо 2.2 пъти.

1. Общ доход и други средства на лице от домакинство по източници

Източници на доходи	2004		2009		2013		2014		2015	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ доход	2298	100.0	3693	100.0	4814	100.0	4813	100.0	4953	100.0
Работна заплата	924	40.2	1928	52.2	2557	53.1	2610	54.2	2726	55.0
Извън работната заплата	90	3.9	156	4.2	185	3.8	168	3.5	161	3.2
От предприемачество	90	3.9	176	4.8	274	5.7	313	6.5	314	6.3
От собственост	17	0.7	24	0.6	52	1.1	39	0.8	27	0.5
Обезщетения за безработни	10	0.5	20	0.5	32	0.7	26	0.5	20	0.4
Пенсии	509	22.1	1020	27.6	1229	25.5	1242	25.8	1286	26.0
Семейни добавки за деца	15	0.7	34	0.9	36	0.7	42	0.9	46	0.9
Други социални помощи	36	1.6	66	1.8	76	1.6	107	2.2	103	2.1
От домашно стопанство	372	16.2	115	3.1	77	1.6	67	1.4	64	1.3
От продажба на имущество	11	0.5	5	0.1	32	0.7	12	0.3	11	0.2
Други приходи	224	9.7	149	4.0	265	5.5	187	3.9	195	3.9
Приходи от спестявания	84	x	112	x	154	x	144	x	147	x
Взети заеми и кредити	80	x	57	x	123	x	58	x	45	x
Върнати заеми	4	x	4	x	3	x	3	x	2	x
Общо	2466	x	3867	x	5094	x	5018	x	5147	x

Реалните доходи¹ на домакинствата нарастват с 3.0% през 2015 г. в сравнение с 2014 г., като най-висок е индексът на реалните доходи спрямо 2004 г. - 140.0%.

¹ Реалните доходи се изчисляват, като номиналните доходи се дефлират със средногодишните индекси на потребителските цени.

2. Индекси на реалните доходи на лице от домакинство

Година	Година, приети за база												
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
2004	100.0												
2005	100.0	100.0											
2006	102.7	102.6	100.0										
2007	110.6	110.6	107.7	100.0									
2008	111.1	111.0	108.1	100.4	100.0								
2009	114.0	113.9	111.0	103.0	102.6	100.0							
2010	109.9	109.9	107.0	99.3	99.0	96.4	100.0						
2011	109.3	109.3	106.5	98.8	98.4	95.9	99.5	100.0					
2012	121.5	121.4	118.3	109.8	109.4	106.6	110.5	111.1	100.0				
2013	134.0	133.9	130.5	121.1	120.6	117.5	121.9	122.5	110.3	100.0			
2014	135.9	135.8	132.3	122.8	122.3	119.2	123.6	124.3	111.8	101.4	100.0		
2015	140.0	139.9	136.3	126.5	126.0	122.8	127.4	128.0	115.2	104.5	103.0	100.0	

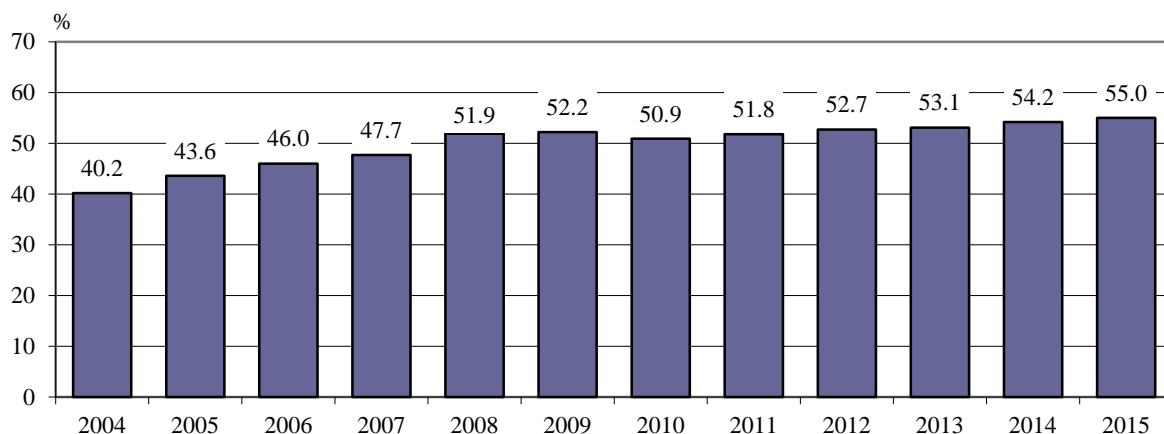
През периода 2004 - 2015 г. са регистрирани следните по-важни изменения по отношение на източниците на общия доход средно на лице от домакинство:

- Доходът от работна заплата се увеличава с 4.4% спрямо 2014 г. и нараства 3 пъти в сравнение с 2004 година;
- Доходите от пенсии нарастват с 3.5% спрямо 2014 г., или 2.5 пъти - в сравнение с 2004 година;
- Доходите от предприемачество запазват своя размер спрямо 2014 г. и нарастват повече от 3.5 пъти спрямо 2004 година;
- Доходът от трудова дейност извън работната заплата намалява спрямо 2014 г. с 4.2%, докато в сравнение с 2004 г. нараства 1.8 пъти;
- Продължава тенденцията на намаление на дохода от домашно стопанство - приблизително 6 пъти спрямо 2004 година.

Доходът от работна заплата през 2015 г. е 2 726 лв. средно на лице от домакинство. Относителният дял на работната заплата в общия доход е 55.0%, което е с 0.8 процентни пункта повече в сравнение с 2014 г., а спрямо 2004 г. нараства с 14.8 процентни пункта.

Фиг. 1. Относителен дял на дохода от работна заплата в общия доход на домакинствата

През 2015 г. доходите от социални трансфери (пенсии, семейни добавки за деца, социални помощи, стипендии и обезщетения при безработица) са 1 455 лв. средно на лице от домакинство и се увеличават в номинално изражение 2.6 пъти спрямо 2004 г., а относителният им дял в общия доход нараства с 4.5 процентни пункта. Доходите от всички социални трансфери формират 29.4% от общия доход на домакинствата.

В тази позиция от доходите на домакинствата доминират пенсиите. През 2004 г. доходът от пенсии е 509 лв. и достига 1 286 лв. средно на лице през 2015 година. Относителният дял на доходите от пенсии през 2015 г. е 26.0% от общия доход на домакинствата, което е с 0.2 процентни пункта повече спрямо 2014 година.

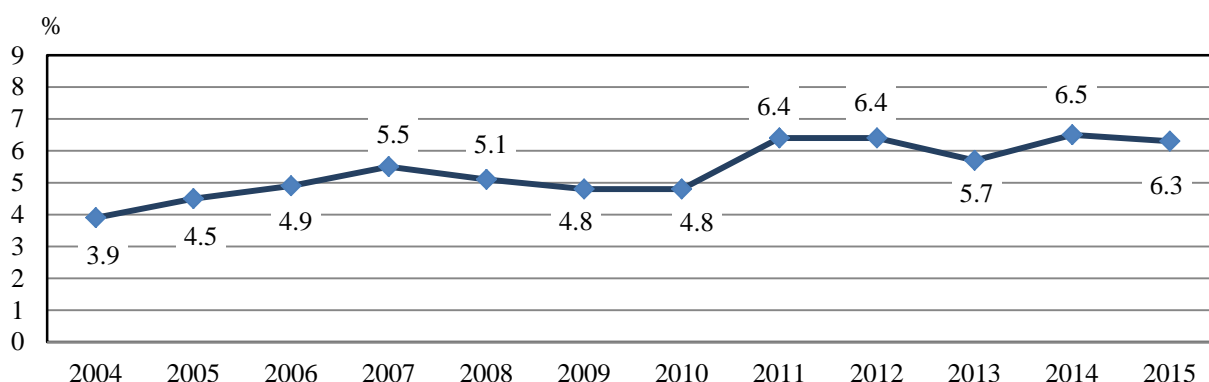
Фиг. 2. Относителен дял на дохода от пенсии и други социални трансфери в общия доход на домакинствата

Доходите на домакинствата от предприемачество в номинално изражение показват колебания през годините. През 2015 г. доходът от предприемачество средно на лице от домакинство е 314 лв., а относителният му дял в общия доход на домакинствата намалява с 0.2 процентни пункта в сравнение с 2014 година.

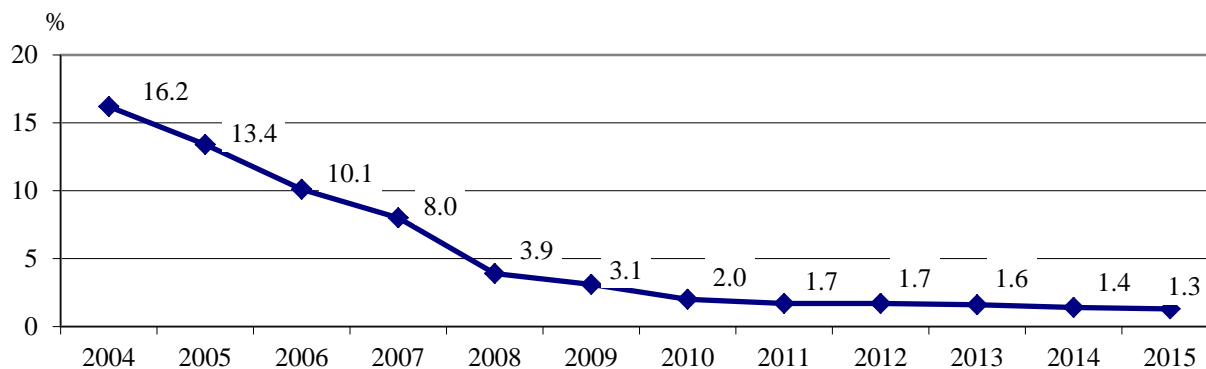
Фиг. 3. Относителен дял на дохода от предприемачество в общия доход на домакинствата

Променлива тенденция се наблюдава и при дохода от трудова дейност извън работната заплата - нарастване в номинално изражение до 2008 г., след което намалява до 2011 г., а през последните години се наблюдават колебания. През 2015 г. доходът от трудова дейност извън работната заплата средно на лице от домакинство е 161 лева. Относителният дял на този доход намалява спрямо 2014 г. с 0.3 процентни пункта.

През периода 2004 - 2015 г. доходът от домашно стопанство показва трайна тенденция на намаление. Относителният му дял от общия доход на домакинствата намалява с 14.9 процентни пункта и през 2015 г. е 1.3%.

Фиг. 4. Относителен дял на дохода от домашно стопанство в общия доход на домакинствата

Разходи на домакинствата

През 2015 г. българските домакинства са изразходвали 4 666 лв. средно на лице, което е с 3.5% повече в сравнение с 2014 година. За периода 2004 - 2015 г. разходите на домакинствата се увеличават 2.4 пъти.

3. Общ разход и други потребени средства средно на лице от домакинство

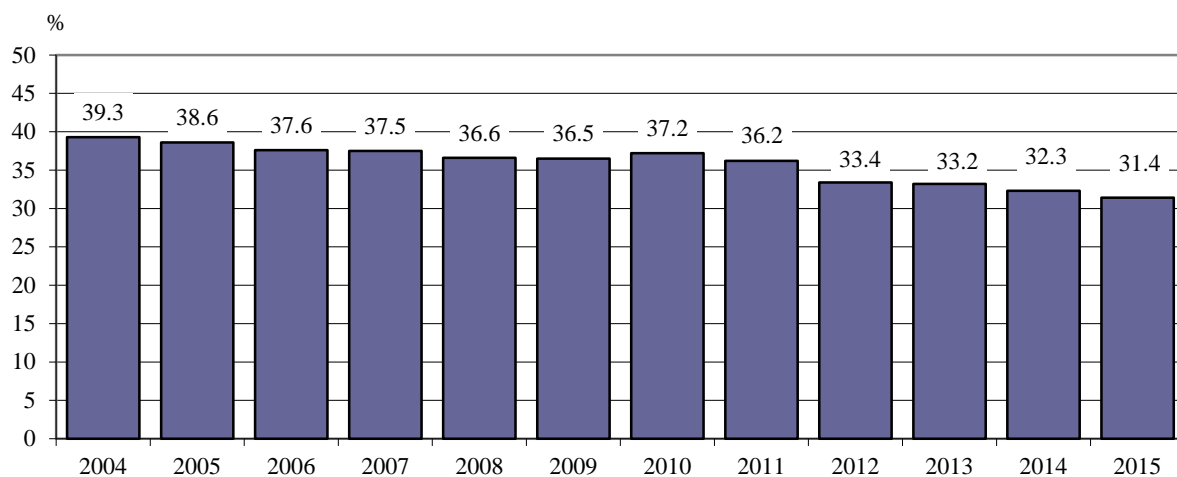
Групи разходи	2004		2009		2013		2014		2015	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ разход	1948	100.0	3335	100.0	4466	100.0	4509	100.0	4666	100.0
Потребителски общ разход	1662	85.3	2857	85.7	3716	83.2	3755	83.3	3882	83.2
Храна и безалкохолни напитки	765	39.3	1216	36.5	1480	33.2	1458	32.3	1463	31.4
Алкохолни напитки и тютюневи изделия	82	4.2	157	4.7	180	4.0	186	4.1	204	4.4
Облекло и обувки	65	3.4	103	3.1	154	3.5	171	3.8	165	3.5
Жилища, вода, електроенергия и горива за битови нужди	269	13.8	484	14.5	632	14.2	606	13.4	666	14.3
Жилищно обзавеждане и поддържане на дома	63	3.2	123	3.7	152	3.4	166	3.7	173	3.7
Здравеопазване	88	4.5	177	5.3	233	5.2	235	5.2	248	5.3
Транспорт	103	5.3	199	6.0	304	6.8	325	7.2	324	7.0
Съобщения	94	4.8	150	4.5	192	4.3	198	4.4	202	4.3
Свободно време, културен отдих и образование	68	3.5	129	3.9	202	4.5	211	4.7	227	4.9
Разнообразни стоки и услуги	65	3.3	120	3.6	186	4.2	198	4.4	209	4.5
Данъци	58	3.0	108	3.2	224	5.0	225	5.0	238	5.1
Домашно стопанство	47	2.4	44	1.3	31	0.7	35	0.8	34	0.7
Други разходи	181	9.3	326	9.8	494	11.1	494	11.0	512	11.0
Влог	55	x	167	x	73	x	110	x	130	x
Покупка на валута и ценни книжа	1	x	0	x	2	x	3	x	1	x
Изплатен дълг и даден заем	64	x	166	x	205	x	181	x	168	x
Общо	2068	x	3668	x	4745	x	4803	x	4965	x

Относителният дял на потребителския разход от общите разходи на домакинствата намалява от 85.3% през 2004 г. на 83.2% през 2015 година.

За храна са изразходвани 1 463 лв. средно на лице от домакинството. Относителният дял на разходите за храна от общия разход е 31.4% през 2015 г., което е с 0.9 процентни пункта по-малко в сравнение с 2014 г. и със 7.9 процентни пункта - спрямо 2004 година.

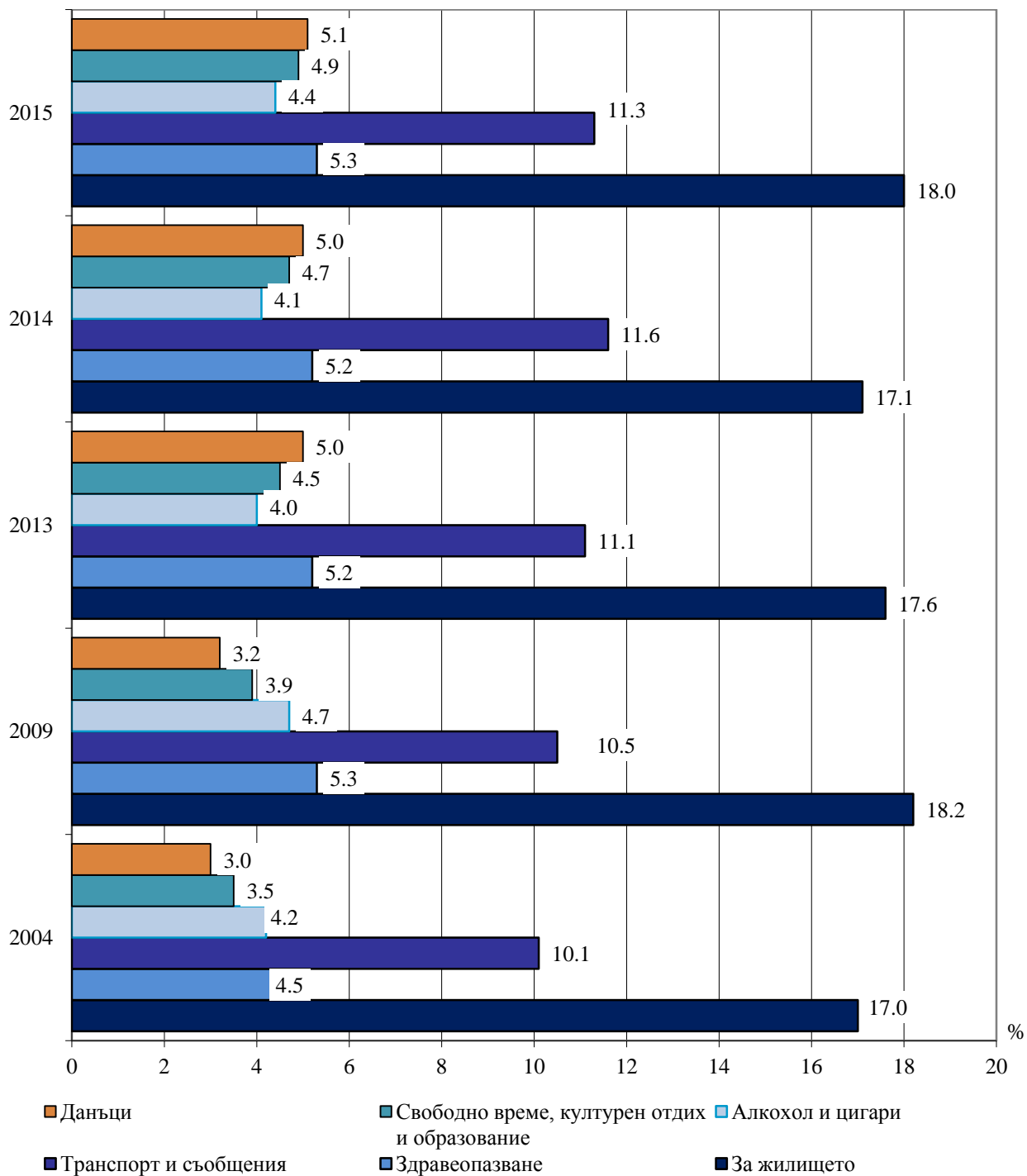
Фиг. 5. Относителен дял на разхода за храна и безалкохолни напитки в общия разход на домакинствата

През 2015 г. разходите, свързани с жилището (вода, електроенергия, горива, жилищно обзавеждане и поддържане на дома), са 839 лв. средно на лице от домакинство, което е с 8.7% повече спрямо 2014 година. В сравнение с 2004 г. тези разходи са се увеличили 2.5 пъти, което се дължи предимно на разходите за електроенергия и горива. Увеличение на годишна база има при разходите за: алкохол и цигари - с 9.7%; свободно време, културен отдих и образование - със 7.6%; данъци - с 5.8%, и здравеопазване - с 5.5%. Тези разходи формират около 50% от структурата на общия разход.

Фиг. 6. Относителен дял на някои видове разходи в общия разход на домакинствата

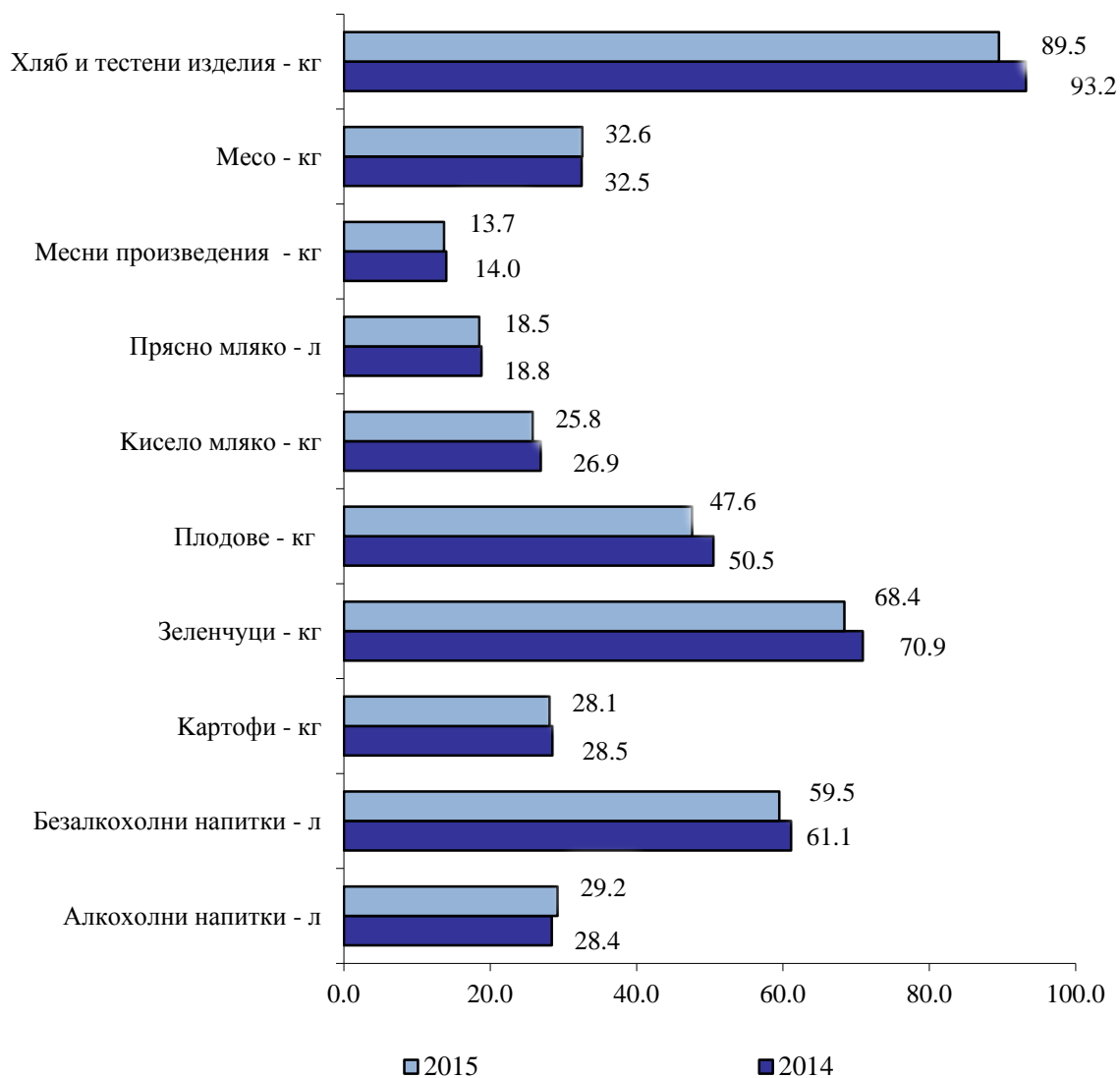

Потребление на домакинствата

Данните показват, че през 2015 г. настъпват промени в структурата на потреблението на българските домакинства - намалява консумацията на хляб и тестени изделия с 3.7 кг (спрямо 2014 г.) и достига 89.5 кг средно на лице. По-малка е и консумацията на плодове и зеленчуци съответно с 2.9 и 2.5 килограма.

На годишна база се увеличава потреблението средно на лице от домакинство на алкохолни напитки (от 28.4 на 29.2 л) и цигари (от 603 на 647 броя).

Фиг. 7. Потребление на основни хранителни продукти средно на лице от домакинство

Покупателна способност на домакинствата

През периода 2004 - 2015 г. се увеличава покупателната способност на домакинствата за повечето основни хранителни продукти. Около два пъти е нараснала покупателната способност при свинското месо, ябълките, птичето месо и яйцата в сравнение с началото на разглеждания период. Сравнително най-малко е повишението при зрелия фасул и ориза.

4. Покупателна способност на домакинствата, изчислена чрез паричния доход средно на лице

Стоки	Мярка	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Хляб бял	кг	2208	2997	3103	2814	3287	3557	3646	3817
Ориз	кг	1746	1372	1518	1522	1774	2048	2061	2070
Фасул зрял	кг	1118	1217	1307	1561	1404	1329	1060	1172
Картофи	кг	3160	4458	4516	4269	5730	4877	5386	5959
Домати	кг	1746	2584	2230	2772	2650	3072	2693	2699
Краставици	кг	1540	2257	2149	2544	2585	2833	2756	2627
Пиперки	кг	2014	2641	2530	2835	3095	3479	3078	2926
Ябълки	кг	1797	2764	2925	2691	3118	3453	3618	3674
Мляко прясно	л	2546	2972	2901	2879	3118	3379	3362	3417
Мляко кисело	кг	1594	1959	1993	1976	2186	2402	2347	2407
Сирене	кг	546	752	746	703	770	820	787	808
Кашкавал	кг	282	377	379	345	394	419	412	440
Свинско месо	кг	304	457	492	512	562	608	631	699
Месо от птици	кг	524	820	894	595	940	986	985	1040
Малотрайни колбаси	кг	464	650	653	673	746	814	810	856
Трайни колбаси	кг	221	309	313	327	360	384	374	388
Яйца	бр.	11456	16981	16990	18570	16308	20570	22571	22209
Захар	кг	2014	2286	2411	1673	1945	2342	3139	3541
Млечни масла	кг	319	413	386	357	418	417	409	421

Жилища, жилищни условия и снабденост със стоки за дълготрайна употреба

През 2015 г. в собствено жилище живеят 89.5% от домакинствата, а 6.7% ползват жилище, без да плащат наем. В жилища под наем живеят 3.8% от наблюдаваните домакинства - 2.8% на свободен и 1.0% на общински наем. Второ жилище притежават 8.3% от домакинствата.

В жилища, построени преди 1990 г., живеят 91.4% от домакинствата, като две трети (71.1%) са изградени в периода 1961 - 1990 година. Преди 1961 г. са построени 20.3% от жилищата, а изградените след 2001 г. са 4.4%.

Над две трети (68.4%) от домакинствата в страната живеят в дву- и тристайни жилища, като в градовете те са 73.5%. В селата 62.2% от жилищата са с три и четири стаи.

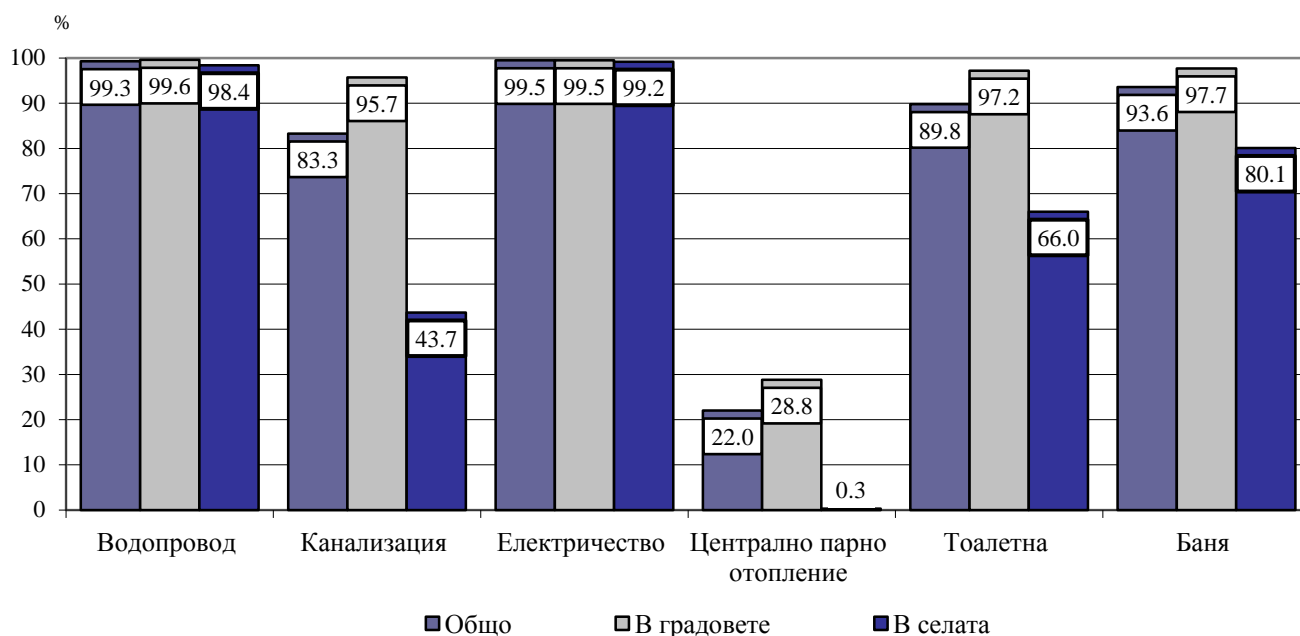
Гаражи имат 22.4% от домакинствата в страната (19.2% в градовете и 32.5% в селата).

С електричество, вода, канализация, баня и тоалетна в жилищата разполагат 80.3% от домакинствата. Има съществени различия в благоустроеността на жилищата в градовете и селата. Централна канализация имат 43.7% от жилищата в селата, докато в градовете този процент е 2.2 пъти по-голям - 95.7%.

Тоалетна вътре в жилището имат 66.0% от домакинствата в селата и 97.2% - в градовете.

С централно парно отопление са 22.0% от жилищата в страната, съответно 28.8% в градовете и само 0.3% в селата.

Фиг. 8. Относителен дял на жилищата с водопровод, канализация, електричество, централно парно отопление, баня и тоалетна в жилището по местоживеене

Автомобили имат 51.9% от наблюдаваните домакинства, като 4.1% притежават два и повече автомобила. Не могат да си позволят да закупят и поддържат автомобил по финансови причини 17.9% от домакинствата, а 29.6% са заявили, че нямат необходимост от лека кола.

От предметите за дълготрайна употреба най-разпространен е телевизорът - притежават го 98.9% от домакинствата, а 29.4% имат по два и повече телевизора.

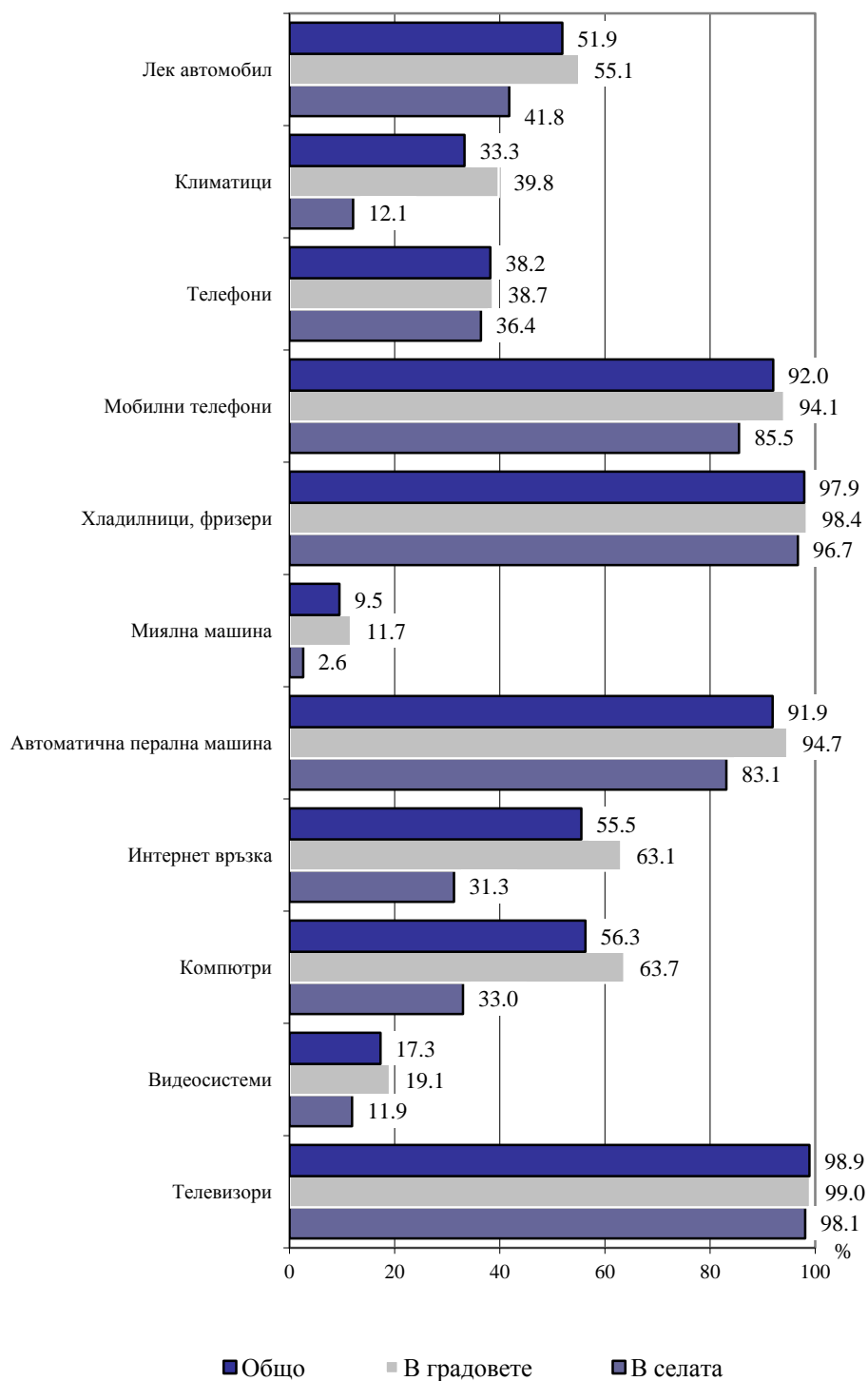
На второ място по разпространение е хладилната техника - 97.9% от домакинствата в страната (98.4% в градовете и 96.7% в селата) имат хладилник и/или фризер.

Автоматична перална машина притежават 91.9% от домакинствата, 5.3% не могат да си закупят този уред по финансови причини, а 2.8% смятат, че нямат необходимост.

Без телефон (стационарен или мобилен) са 2.4% от домакинствата. Само стационарен телефон имат 5.6%, а 59.4% - само мобилен (преобладават тези с два и повече мобилни телефона). Двата вида телефони (стационарен и мобилен) притежават 32.6% от наблюдаваните домакинства.

Фиг. 9. Относителен дял на домакинствата, притежаващи предмети за дълготрайна употреба, по местоживеене

С компютри разполагат 56.3% от домакинствата (63.7% в градовете и 33.0% в селата), като една малка част ползват служебни. Все още е голям дялът на тези, които преценяват, че нямат необходимост от компютър - 36.5%.

Наличие на интернет връзка в жилището имат 55.5% от домакинствата в страната. В градовете домашен интернет има в 63.1% от жилищата, а в селата - в 31.3%. Посочили, че нямат необходимост от интернет връзка в дома си, са 37.4% от домакинствата.

Климатизици притежават 33.3% от домакинствата, а 33.9% не могат да си закупят такава техника поради липса на финансови средства. Заявили, че нямат необходимост от климатик, са 32.9% от домакинствата в страната.

Методологични бележки

Данните са получени от **тримесечното** наблюдение на домакинските бюджети. Наблюдението е репрезентативно, като се използва случайна извадка от домакинства.

Обикновено домакинство образуват две или повече лица, които живеят в едно жилище или в част от жилище, хранят се заедно и имат общ бюджет, независимо от това дали имат роднински връзки помежду си. Домакинство е и едно лице, което живее самостоятелно, храни се отделно и има свой отделен бюджет.

Колективните домакинства не са обект на изучаване на домакинските бюджети.

Основните показатели за доходите, разходите и потреблението се оценяват **тримесечно и годишно** и се представят под формата на средни величини и относителни дялове.

Доходите на домакинствата в пари и натура включват доходите на всички членове на домакинството от: работна заплата, пенсии, самостоятелна заетост, обезщетения за безработни, социални помощи и други. Включват се и други доходи, общи за домакинството, като регулярните или еднократните трансфери от други домакинства и продажбите на имущество.

Разходите на домакинствата включват разходите за храна, напитки, тютюневи изделия, жилище (вода, електроенергия, отопление, обзавеждане и поддържане), транспорт, съобщения, здравеопазване, данъци, социални осигуровки и други.

Потребителският разход включва разходите на домакинствата за стоки и услуги съгласно международната Класификация на индивидуалното потребление по цели (COICOP).

Потреблението средно на лице от домакинство представлява количествата консумирани хранителни продукти и напитки при домашни условия и не включва консумацията в заведения за обществено хранене.

Покупателната способност на домакинствата представлява количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

Подробна информация за наблюдението на домакинските бюджети и резултатите от него е публикувана на сайта на НСИ - www.nsi.bg, в рубриката „Доходи и разходи на домакинствата”.